

Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Akademik Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi

Çetin TAN¹ , Hüseyin Çağdaş BATMAZ² , Oğuzhan ZİREK³ , Mustafa KARADAĞ⁴

Özet

Amaç: Spor, her dönemde insanların hayatında önemli bir yer edinmiştir. Sporu meslek edinmiş bireylerin gelecekte başarılı olabilmesi, akademik anlamda yeterli bir donanıma sahip olmalarını gerektirmektedir. Buradan hareketle bu araştırma, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Betimsel tarama modeline uygun olarak tasarlanan bu araştırmanın evrenini spor bilimleri fakültelerinde lisans eğitimi gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma örneklemini kolayda örnekleme yöntemiyle Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde lisans eğitimi alan 669 öğrenci olarak belirlenmiştir. Elde edilen verilerde ikili grup ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi kullanılırken ikiden fazla grup ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans (ANOVA) analizi uygulanmıştır. Çalışmada, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeyini ölçebilmek için "Akademik Öz Yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. İstatistiksel test sonuçları $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bulgular: Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin akademik öz yeterlik düzeyleri, cinsiyet ve bölüm değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermiş ($p < 0,05$) ancak sınıf düzeyi ve spor disiplini değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Yaş değişkenine göre ise, yalnızca sorunlarla başa çıkma boyutunda anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır ($p < 0,05$).

Sonuç: Bu sonuçlar göre, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerinin çeşitli demografik faktörlere göre değişiklik gösterebildiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akademik Öz Yeterlik, Spor, Öz Yeterlik.

The Examination of Academic Self-Efficacy Levels of Students in the Faculty of Sports Sciences

Abstract

Aim: Sport has always held a significant place in people's lives throughout history. For individuals who pursue sports as a profession, achieving future success requires possessing adequate academic competencies. In this context, the aim of this study is to examine the academic self-efficacy levels of students in faculties of sports sciences in terms of various variables.

Method: Designed in accordance with the descriptive survey model, the population of this study consists of undergraduate students studying in faculties of sports sciences. The sample of the study was determined through convenience sampling and includes 669 undergraduate students from the Faculty of Sports Sciences at Fırat University. In the analysis of the data, independent samples t-test was used to compare the means of two groups, while one-way analysis of variance (ANOVA) was applied for comparisons involving more than two groups. In order to measure the academic self-efficacy levels of the students, the "Academic Self-Efficacy Scale" was utilized. Statistical significance was considered at the level of $p < 0.05$.

Result: According to the results, students' academic self-efficacy levels showed statistically significant differences based on gender and department variables ($p < 0.05$), while no significant differences were observed in relation to class level and sports discipline ($p > 0.05$). Regarding age, a significant difference was found only in the sub-dimension of coping with problems ($p < 0.05$).

Conclusion: These findings suggest that the academic self-efficacy levels of students in faculties of sports sciences may vary according to certain demographic factors.

Keywords: Academic Self-Efficacy, Sports, Self-Efficacy.

Gönderi Tarihi : 05.05.2025

Kabul Tarihi : 26.06.2025

Online Yayın Tarihi : 30.06.2025

<https://doi.org/10.18826/usecabd.1691851>

GİRİŞ

Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin akademik öz-yeterlilikleri, onların öğrenme çıktılarını, motivasyonlarını ve akademik zorluklardaki kararlılıklarını etkileyen kritik bir faktördür. Bu alandaki öğrenciler sürekli olarak teorik ve pratik bilgilerin bir kombinasyonuna maruz kaldıklarından, akademik yeterlilik veya öz-yeterlilik duyguları, onların hem ders çalışmalarına hem de fiziksel aktivitelere yaklaşımlarını önemli ölçüde şekillendirebilir. Kişisel inançlar, önceki akademik deneyimler ve

¹ Sorumlu Yazar: Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Bölümü, Türkiye, ctan@firat.edu.tr

² Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Türkiye, hcbatmaz@hotmail.com

³ Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Türkiye, oguzhanzirek@yandex.ru

⁴ Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Bölümü, Türkiye, mkaradag@firat.edu.tr

akademik ortamda sağlanan destek gibi çeşitli unsurların öz yeterliliği nasıl etkilediğini anlamak, eğitim uygulamalarının iyileştirilmesine yol açabilir. Bu anlayış, öğrencilerin yeteneklerine olan güvenlerini artıran ve böylece spor bilimleri alanındaki akademik başarılarını olumlu yönde etkileyen bir öğrenme ortamının teşvik edilmesi için gereklidir. Bu yönleri araştırarak, çalışma spor öğrencileri arasında akademik öz yeterliliğin gelişimine daha derin bir bakış açısı sağlamayı ve bu disiplin içindeki öğretme ve öğrenme stratejilerinin optimizasyonuna katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Eğitim, kişiliğin gelişimine katkı sağlayan ve bu süreçten beslenen, bireyleri yetişkinlik hayatına hazırlayarak onlara gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir süreçtir (Dalbudak ve ark., 2020, s.167). Eğitim, bireylerin kişilik gelişimini ve öz-yeterliklerini artırarak yetişkinliğe hazırlık sürecini destekler. Öz-yeterlik, bir kişinin belirli görevlerde ne kadar başarılı olacağına dair kişide oluşan inanç ve beklentilerdir. Bu kavram, kariyer hedefleri ve seçimlerinde önemli bir rol oynar, son yıllarda özellikle sosyal bilimler alanında etkili olmaya başlayan öz yeterlilik ergenler ve gençler için de verimlilik sağlar (Bandura, 1997, s. 3; Bandura, 2002, s. 5; Wolfe ve Betz, 2004, s. 364; O'Brien ve ark., 1999, s. 217; Özdemir ve ark., 2009, s.1). Eğitim, bireyleri sadece temel bilgi, beceri ve davranışlarla donatarak yetişkinliğe hazırlamakla kalmaz, aynı zamanda kişisel ve mesleki gelişim için hayati önem taşıyan öz-yeterlik duygusunu da geliştirebilir. Bu gelişme, bireylerin, özellikle de ergenlerin ve gençlerin, güvenle kariyer hedeflerini takip etmelerine ve gelecekteki yolları hakkında bilinçli kararlar almalarına olanak sağlayabilir. Aynı zamanda eğitim, kişinin yeteneklerine olan inancını teşvik ederek bireyleri inisiyatif alma, engellerin üstesinden gelme ve performanslarını geliştirme konusunda güçlendirebilir; bu da seçtikleri alanlarda genel refah ve başarıya katkı sunabilir. Bu bağlamda öz yeterlilik, bireylerin zorluklara ve görevlere nasıl yaklaşıtlarında önemli bir rol oynayabilir ve onların akademik ve kariyer başarılarını doğrudan etkileyebilir.

Sosyal bir olgu olarak toplumun ve bireylerin yaşamına etki eden ve merkezinde kolektif bir amaç barındıran spor, günümüzde tüm dünyada toplumların ayrılmaz bir parçası haline gelmiş, kitleselleşme, endüstrileşme, ticarileşme, siyasallaşma ve bilimselleşme gibi çeşitli dinamiklerle şekillenmiştir (Doğu, 2013, s.52; Searle 1995, s.33; Khalidi 2013, s.152). Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, kitle iletişim araçları aracılığıyla yayılan popüler kültürün spor üzerindeki etkileri de giderek daha belirgin hale gelmektedir (Atasoy ve ark., 2005, s.11; Uslu ve ark., 2004, s.1; Şahin ve ark., 2011, s.16). Sporun dokunmadığı bir insan ve şekillendirmediği bir hayat neredeyse yoktur denilebilir. Dolayısıyla spor daha küçük yaşlardan itibaren insan hayatına girer ve belli bir zamandan sonra bazı insanlar için artık özellikle mesleki açıdan kariyer edinmenin önemli bir yolu olarak görülmeye başlar.

Yeterlik kavramı bireylerin gerçekleşmesini istediği amaca ulaşabilmeleri için mesleki parametrelerinin ne düzeyde olduğunu farkında olmaları şeklinde ifade edilebilir. Bu anlamda yeterlik, bahsedilen bu parametrenin en düşük seviyesi olarak da açıklanabilir (Şahin, 2004, s.59). Bireylerin mesleki yeterliliklerini anlamak, onların gelişim sürecini etkili bir şekilde yönlendirmeye yardımcı olur. Bu bağlamda öz-yeterlik, kişinin kendi yeteneklerine olan inancını ve bu yetenekleri kullanarak hedeflerine ulaşabileceğine olan güvenini ifade eder. Güçlü bir öz yeterlilik duygusu, zorlukların üstesinden gelme ve kişinin yeterliliklerini geliştirme motivasyonunu arttırdığından hem yeterlilik hem de öz yeterlilik mesleki başarıyı belirlemede çok önemli faktörlerdir (Zimmerman, 2000, s.84; Pintrich ve De Groot, 1990, s.37). Akademik öz-yeterlik, bireylerin kişisel tutum ve yeteneklerine olan inancından ziyade, akademik görevlerin üstesinden gelebilmelerine olan inancını ifade etmektedir. Ayrıca ergenlerin akademik beklentilerini gerçekleştirme, akademik konuları başarma ve kişinin kendi öğrenme davranışını yönetme yeteneğini algılamasıyla ilgili ölçümleri kapsamaktadır (Millburg, 2009, s.170; Telef ve Karaca, 2012, s.173). Mesleki gelişim bağlamında yeterlilik, yalnızca bireyin mevcut beceri ve yeteneklerinin bir yansıması değil, aynı zamanda uzun vadeli kariyer hedeflerine ulaşma potansiyelinin de önemli bir belirleyicisidir. Bireyler yetkinliklerinin farkında olduklarında, gelişimsel yollarında etkili bir şekilde ilerleyebilir ve büyümeleriyle ilgili bilinçli kararlar alabilirler. Ayrıca öz-yeterlik, bireyin belirli görevleri başarma becerisine olan inancını yansıttığı için bu süreçte kritik bir rol oynar. Güçlü bir akademik yeterlik duygusu azmi artırır, dayanıklılığı teşvik eder ve zorlukların üstesinden gelmede proaktif davranışı teşvik eder. Bu nedenle, hem yeterlilik, hem öz yeterlilik ve hem de akademik yeterlilik, mesleki başarının ayrılmaz bileşenleridir ve dinamik çalışma ortamlarına uyum sağlama, büyüme ve başarılı olma kapasitesini doğrudan etkiler. Bu nedenle, bu faktörleri anlamak ve beslemek,

yalnızca bireysel başarıyı değil aynı zamanda daha geniş kurumsal performansı da teşvik etmek için çok önemlidir.

Bu çalışma, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bu araştırmanın önemi, akademik öz yeterliliğin öğrencilerin genel akademik başarısında ve motivasyonunda önemli bir rol oynaması, onların öğrenme yaklaşımlarını ve zorluklar karşısında kararlılıklarını etkilemesinde yatmaktadır. Akademik ortam giderek daha rekabetçi hale geldikçe, farklı faktörlerin öğrencilerin öz yeterliliğine nasıl katkıda bulunduğunu anlamak, onların akademik deneyimlerini ve performanslarını artırma konusunda değerli bilgiler sağlayabilecektir. Bu çalışma, spor bilimleri fakültelerindeki öğrenciler için daha etkin öğretim yaklaşımları, müfredat geliştirme ve destek mekanizmaları oluşturulmasına yönelik eğitim stratejilerine yol gösterici katkılar sağlayabilir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli var olan veya yaşanan olayların ne olduğunun betimlenip açıklayarak ortaya koymayı amaçlar. Bu yöntemde araştırmacının müdahalesi yoktur (Gençer, 2020). Bu kapsamda öğrencilerin akademik özyeterlik düzeyleri olduğu haliyle incelenmiştir.

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini spor bilimleri fakültelerinde lisans eğitimi gören öğrenciler oluştururken, örneklem kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s. 51; Ural ve Kılıç, 2013, s. 53). Bu bağlamda araştırmanın örneklemini Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde lisans eğitimi alan 669 öğrenci oluşturmuştur.

Tablo 1. Sosyo demografik değişkenler

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Erkek	399	59,6
	Kadın	270	40,4
Yaş	18 – 20	528	78,9
	21 - 23	108	16,1
	24 ve Üzeri	33	4,9
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	150	12,1
	Antrenörlük	186	21,1
	Spor Yöneticiliği	177	30,0
	Rekreasyon	156	36,8
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	81	24,4
	2. Sınıf	141	27,8
	3. Sınıf	201	26,5
	4. Sınıf	246	23,3
Spor Disiplini	Bireysel Sporlar	225	33,6
	Takım Sporları	267	39,9
	Spor Branşı Yok	177	26,5
Toplam		669	100

Tablo 1, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini göstermektedir. Cinsiyet açısından, %59,6 erkek ve %40,4 kadın katılımcı yer almıştır. Yaş gruplarına göre, %78,9'u 18-20 yaş arasında, %16,1'i 21-23 yaş arasında ve %4,9'u 24 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %12,1'i Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, %21,1'i Antrenörlük, %30'u Spor Yöneticiliği ve %36,8'i Rekreasyon bölümünde eğitim almaktadır. Sınıf düzeyine göre, %24,4'ü 1. sınıf, %27,8'i 2. sınıf, %26,5'i 3. sınıf ve %23,3'ü 4. sınıftır. Lisanslı oldukları spor türlerine göre ise, %33,6'sı bireysel sporlarla, %39,9'u takım sporlarıyla, %26,5'i ise herhangi bir spor branşının olmadığını ifade etmiştir.

Veri toplama araçları

Araştırmada, “Akademik Öz Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek, Kandemir (2010) tarafından geliştirilmiştir. Öğrencilerin akademik öz yeterlik algılarını ölçmeyi amaçlayan bu ölçekte 5'li likert kullanılmıştır. Ölçek 19 maddeden oluşmuş ve ölçeği geliştiren araştırmacı tarafından

yapılan güvenilirlik analizinde de iç tutarlılık kat sayısı sorunlarla başa çıkma boyutu için; ,900, çaba gösterme boyutu için; ,780, planlama yapma boyutu için; ,770 ve ölçeğin bütünü için de ,920 bulunmuştur. Ayrıca ölçek üç boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut sorunlarla başa çıkma, (6,7,8,9,10,14,15,16,17,18,19), ikinci boyut çaba gösterme (1,3,4,5) ve üçüncü boyut ise planlama yapma (2,11,12,13) şeklindedir (Kandemir, 2010, s.146).

Veri analizi

Verilerin tek değişkenli normallik varsayımının geçerliliği, analizler öncesinde incelenmiş olup sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Araştırmanın betimleyici istatistikler hesaplanmış; ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları, ortalama ve standart sapma değerleri ile değişkenler arasındaki Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı belirlenmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin $\pm 1,5$ aralığında yer alması verilerin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013, s. 191). Ölçeklerin ortalama puanları, $n-1/n$ (4/5) formülüyle hesaplanmış ve puanlar şu şekilde sınıflandırılmıştır: 1,00-1,80 = Kesinlikle Katılmıyorum, 1,81-2,60 = Katılmıyorum, 2,61-3,40 = Orta Düzeyde Katılıyorum, 3,41-4,20 = Katılıyorum ve 4,21-5,00 = Tamamen Katılıyorum. Korelasyon değerleri yorumlanırken, katsayının mutlak değeri dikkate alınarak; 0,71-1,00 arası yüksek, 0,31-0,70 arası orta, 0,00-0,30 arası ise düşük düzeyde ilişki olarak değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2010, s.276).

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına ilişkin elde edilen veriler tablo şeklinde sunulmuş, ayrıca araştırmanın değişkenlerini oluşturan kişisel bilgiler ve ölçek maddeleri üzerine, araştırma amacına uygun istatistiksel analizler yapılmıştır.

Tablo 2. Güvenirlik İstatistikleri

Ölçekler	Standartlaştırılmış Cronbach's Alpha (a)	Soru Sayısı (n)
Sorunlarla Başa Çıkma	,904	11
Çaba Gösterme	,810	4
Planlama Yapma	,747	4
Akademik Öz Yeterlik Ölçeği	,941	19

Tablo 2'de, öğrencilerin akademik öz yeterlik düzeylerini belirleme ölçeğine ait maddelerin güvenilirlik katsayıları sunulmaktadır. Tablodaki bulgular, ölçekteki maddelerin birbirleriyle yüksek derecede ilişkili olduğunu ve aynı temel yapıyı ölçtüğünü göstermektedir. Bu doğrultuda, ölçeğin oldukça yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğu ve hedeflenen yapıyı ölçmek için uygun bir araç olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 3. Akademik öz yeterlik ölçeğine ilişkin basıklık ve çarpıklık değerleri

Ölçekler	n	$\bar{X}$	Çarpıklık	Basıklık
Sorunlarla Başa Çıkma	11	3,44	,052	-,580
Çaba Gösterme	4	3,45	,008	,767
Planlama Yapma	4	3,37	,068	,531

Tablo 3'te yer alan çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, verilerin homojen bir dağılım sergilediği söylenebilir.

Tablo 4. Cinsiyet değişkenine göre akademik öz yeterlik düzeylerinin karşılaştırılması

Ölçekler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	t	p
Sorunlarla Başa Çıkma	Erkek	399	3,51	2,717	,005*
	Kadın	270	3,33		
Çaba Gösterme	Erkek	399	3,52	2,406	,016*
	Kadın	270	3,35		
Planlama Yapma	Erkek	399	3,43	2,378	,018*
	Kadın	270	3,27		

* $p < 0,05$

Tablo 4'te yer alan cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi analizine göre, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeyleri arasında tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, "sorunlarla başa çıkma" ($t(667) = 2,717$; $p < ,05$), "çaba gösterme" ($t(667) = 2,406$; $p < ,05$) ve "planlama yapma" ($t(667) = 2,378$; $p < ,05$) boyutlarında erkek ve kadın

öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğunu ortaya koymuştur. Bu farklar, erkek öğrencilerin her üç boyutta da, kız öğrencilere kıyasla daha yüksek ortalama ile akademik öz yeterlik düzeylerine sahip olduklarını göstermektedir. Bulguların istatistiksel olarak anlamlı olması, cinsiyetin öğrencilerin akademik öz yeterlik düzeylerini etkileyen bir faktör olabileceğini göstermektedir.

Tablo 5. Yaş değişkenine göre akademik öz yeterlik düzeylerinin karşılaştırılması

Ölçekler	Yaş	n	$\bar{X}$	F	p	Tukey
Sorunlarla Başa Çıkma	(a) 18-20	528	3,43	8,186	,000*	a-b a-c
	(b) 21-23	108	3,30			
	(c) 24 ve Üzeri	33	3,95			
Çaba Gösterme	(a) 18-20	528	3,44	2,863	,058	
	(b) 21-23	108	3,38			
	(c) 24 ve Üzeri	33	3,81			
Planlama Yapma	(a) 18-20	528	3,36	2,875	,057	
	(b) 21-23	108	3,29			
	(c) 24 ve Üzeri	33	3,70			

* $p < 0,05$

Tablo 5'te yer alan, yaş değişkenine dayalı olarak spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerinin tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılması sonucunda, yaş grupları arasında sorunlarla başa çıkma boyutunda anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, sorunlarla başa çıkma ($df_{666} = 8,186$; $p < 0,05$) boyutunda, üç yaş grubundaki öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu farkın 18-20 yaş grubu ile 21-23 yaş grubu ve 18-20 yaş grubu ile 24 ve üzeri yaş grubu arasında olduğu belirlenmiştir. Öte yandan çaba gösterme ($df_{666} = 2,863$; $p > 0,05$) ve planlama yapma ($df_{666} = 2,875$; $p > 0,05$) boyutlarında akademik öz yeterliliğe yönelik anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu sonuçlar, yaştan, öğrencilerin çaba gösterme ve planlama yapma becerilerini etkilemediğini ve bu boyutlarda öğrenciler arasında benzer seviyelerde akademik öz yeterlik düzeylerinin mevcut olduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Bölüm değişkenine göre akademik öz yeterlik karşılaştırması

Ölçekler	Bölüm	n	$\bar{X}$	sd	F	p	Tukey
Sorunlarla Başa Çıkma	(a) Beden Eğitimi ve Spor	81	3,45	,741	4,957	,002*	b-d
	(b) Antrenörlük	141	3,63	,814			
	(c) Spor Yöneticiliği	201	3,46	,822			
	(d) Rekreasyon	246	3,30	,824			
Çaba Gösterme	(a) Beden Eğitimi ve Spor	81	3,66	,608	13,256	,000*	d-a d-b d-c
	(b) Antrenörlük	141	3,77	,970			
	(c) Spor Yöneticiliği	201	3,45	,920			
	(d) Rekreasyon	246	3,20	,942			
Planlama Yapma	(a) Beden Eğitimi ve Spor	81	3,35	,760	4,551	,004*	b-d
	(b) Antrenörlük	141	3,57	,872			
	(c) Spor Yöneticiliği	201	3,39	,871			
	(d) Rekreasyon	246	3,24	,889			

* $p < 0,05$

Tablo 6, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerinin, akademik programa göre tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmasını göstermektedir. Analiz sonuçları, her üç boyut için de anlamlı farklılıkların bulunduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre, sorunlarla başa çıkma ($df_{665} = 4,957$; $p < 0,05$), çaba gösterme ($df_{665} = 13,256$; $p < 0,05$) ve planlama yapma ($df_{665} = 4,551$; $p < 0,05$) boyutlarında akademik öz yeterliliğe yönelik olarak anlamlı bir farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, lisans eğitimi alınan bölümlerin öğrencilerin akademik öz yeterlikleri üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 7. Sınıf değişkenine göre akademik öz yeterlik düzeylerinin karşılaştırılması

Ölçekler	Lisans Sınıf Düzeyi	n	$\bar{X}$	F	p
Sorunlarla Başa Çıkma	(a) 1. Sınıf	150	3,54	1,922	,332
	(b) 2. Sınıf	186	3,40		
	(c) 3. Sınıf	177	3,48		
	(d) 4. Sınıf	156	3,34		
Çaba Gösterme	(a) 1. Sınıf	150	3,56	1,971	,236
	(b) 2. Sınıf	186	3,41		
	(c) 3. Sınıf	177	3,51		
	(d) 4. Sınıf	156	3,32		
Planlama Yapma	(a) 1. Sınıf	150	3,44	,600	,615
	(b) 2. Sınıf	186	3,33		
	(c) 3. Sınıf	177	3,39		
	(d) 4. Sınıf	156	3,32		

* $p < 0,05$

Tablo 7'de lisans sınıf düzeyi değişkenine göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerinin tek yönlü varyans analiz karşılaştırması yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, sorunlarla başa çıkma ($df_{665} = 1,922$; $p > 0,05$), çaba gösterme ($df_{665} = 1,971$; $p > 0,05$) ve planlama ($df_{665} = ,600$; $p > 0,05$) boyutlarında lisans sınıf düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 8. Spor Disiplini Değişkenine Göre Akademik Öz Yeterlik Düzeylerinin karşılaştırılması

Ölçekler	Spor Disiplini	n	$\bar{X}$	F	p
Sorunlarla Başa Çıkma	(a) Bireysel Sporlar	225	3,37	1,104	,332
	(b) Takım Sporları	267	3,46		
	(c) Herhangi Bir Branşı Yok	177	3,48		
Çaba Gösterme	(a) Bireysel Sporlar	225	3,39	1,446	,236
	(b) Takım Sporları	267	3,44		
	(c) Herhangi Bir Branşı Yok	177	3,55		
Planlama Yapma	(a) Bireysel Sporlar	225	3,39	1,501	,224
	(b) Takım Sporları	267	3,30		
	(c) Herhangi Bir Branşı Yok	177	3,44		

* $p < 0,05$

Tablo 8'de spor disiplini değişkenine göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerinin tek yönlü varyans analiz karşılaştırması yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, sorunlarla başa çıkma ($df_{665} = 1,104$; $p > 0,05$), çaba gösterme ($df_{665} = 1,446$; $p > 0,05$) ve planlama ($df_{665} = 1,501$; $p > 0,05$) boyutlarında lisans sınıf düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

TARTIŞMA

Araştırmanın temel amacı: spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerini cinsiyet, yaş, akademik program, sınıf düzeyi ve spor disiplinine göre incelemektir. Sonuçlar, bu özel öğrenci popülasyonunda akademik öz yeterliliği etkileyen faktörlere dair değerli bilgiler sunmuş ve çeşitli değişkenler arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermiştir.

Akademik öz yeterlikte cinsiyet temelli farklılıklara dair bulgulara dikkat edildiğinde erkek ve kız öğrenciler arasında akademik öz yeterliliğin her üç boyutunda da istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Sorunlarla başa çıkma, çaba harcama ve planlama boyutlarında erkek öğrenciler, kız öğrencilere kıyasla bu boyutların her birinde daha yüksek ortalama puanlar sergilemişlerdir. Bu sonuç, cinsiyetin öğrencilerin akademik zorlukları yönetme, çaba gösterme ve stratejik planlamaya katılma yeteneklerine ilişkin algılarını şekillendirmede rol oynayabileceğini göstermektedir. Önceki çalışmalar akademik öz-yeterlikteki cinsiyet farklılıklarının toplumsal beklentilerden, öz algılardan ve önceki deneyimlerden kaynaklanabileceğini ileri sürmüştür (Betz ve Hackett, 1981, s. 400-401; Pekel, 2016, s. 27; Oğuz, 2009, s. 19-20; Durdukoca, 2010, s. 73; Zeldin, ve Pajares, 2000, s. 230; Shyu ve Huang, 1999, s. 272). Bu nedenle, özellikle spor bilimleri gibi geleneksel olarak erkek egemen olan alanlarda, yükseköğretimdeki akademik davranışları değerlendirirken cinsiyetin etkileyici bir faktör olarak dikkate alınması önemli görülebilir.

Araştırmada yaş açısından sorunlarla başa çıkma boyutunda farklı yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Pekel, 2016, s. 27; Durdukoca, 2010, s. 73; Duman ve ark., 2020, s. 393). Spesifik olarak, 18-23 yaş grubundaki öğrenciler, yaş olarak daha büyük öğrencilere kıyasla önemli ölçüde daha düşük düzeyde başa çıkma becerileri sergilediklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgu, daha büyük öğrencilerin daha fazla yaşam deneyimine ve akademik deneyime sahip olabileceği ve potansiyel olarak problem çözme becerilerini geliştirebileceği fikriyle tutarlılık göstermektedir. Ancak yaşa göre çaba harcama ve planlama boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmaması, yaşın akademik öz yeterliliğin bu yönleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmayabileceğini göstermektedir. Bu, muhtemelen tüm öğrenciler için benzer akademik ortamlar ve beklentiler nedeniyle planlama ve çaba gösterme becerisinin yaş grupları arasında daha tutarlı olabileceğini düşündürmektedir.

Sonuçlar ayrıca spor bilimleri fakültesi içindeki farklı akademik programlar arasında akademik öz yeterlik açısından önemli farklılıkları da ortaya çıkarmıştır. Farklı programlara kayıtlı öğrenciler, sorunlarla başa çıkma, çaba harcama ve planlama konularında farklı düzeylerde öz-yeterlik göstermişlerdir (Savtekin, 2023, s. 35). Bu bulgular, akademik disiplinin veya programın öğrencilerin yeteneklerini nasıl algıladıklarını ve akademik görevlere nasıl yaklaştıklarını şekillendirebileceği hipotezini desteklemektedir. Müfredat taleplerindeki, öğretim yöntemlerindeki ve akademik içeriğin doğasındaki farklılıklar bu farklılıklara katkıda bulunabilir. Örneğin, daha teorik programlardaki öğrenciler, uygulamalı veya uygulamalı programlardaki öğrencilere göre farklı problem çözme veya planlama stratejileri geliştirebilirler.

Cinsiyet, yaş ve akademik programda bulunan anlamlı farklılıkların aksine, farklı sınıf düzeyindeki (birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü, son sınıf) öğrenciler arasında akademik öz-yeterlikleri açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (Durdukoca, 2010, s. 73; Duman ve ark., 2020, s. 392). Bu anlamlı farklılık eksikliği, akademik öz yeterliliğin sınıf seviyesinden doğrudan etkilenemeyeceğini göstermektedir; bunun nedeni muhtemelen öz yeterliliğin, akademik ortamda geçirilen sürenin uzunluğundan ziyade bireysel deneyimlere ve algılara daha güçlü bir şekilde bağlı olmasıdır. Alternatif olarak, müfredatın, her seviyedeki öğrencilerin benzer akademik zorlukları ve çaba ve planlama açısından gelişim fırsatlarını deneyimleyecek şekilde tasarlandığını gösterebilir.

Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin spor disiplinlerine göre kategorize edilen akademik öz-yeterlik düzeylerinin analizi, sorunlarla başa çıkma, çaba gösterme ve planlama gibi çeşitli boyutlarda anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Ancak akademik öz yeterliğe ilişkin yapılan benzer araştırmalarda spor disiplinleri arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür (Law ve Hall, 2009, s. 263; Martens ve ark., 1990, s. 124; Duman ve ark., 2020, s. 393). Bu bulgular, sınıf düzeyinin öğrencilerin öz-yeterlik algıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Kişisel özellikler veya dış etkiler gibi diğer faktörlerin akademik öz yeterliliğin şekillenmesinde daha önemli bir rol oynaması mümkündür. Gelecekteki çalışmalar, öğrencilerin akademik öz inançlarını neyin etkilediğine dair daha kapsamlı bir anlayış elde etmek için bu değişkenleri araştırabilir.

Bu araştırma çıkarım ve öneri anlamında spor bilimleri fakültesindeki akademik destek ve müdahaleler için birçok tespit ortaya çıkarmıştır. Özellikle sorunlarla baş etme, çaba harcama ve planlama konularında öz yeterlikte gözlemlenen cinsiyet farklılıkları göz önüne alındığında, bu alanlarda kız öğrencileri desteklemek için hedefe yönelik müdahalelerin gerekli olduğu söylenebilir. Mentorluk programları, problem çözme becerilerini geliştirmeye odaklanan çalıştaylar ve daha kapsayıcı bir akademik ortamın teşvik edilmesi gibi stratejilerin teşvik edilmesi, kız öğrenciler arasında öz yeterliliği artırabileceği düşünülebilir. Dahası, baş etme becerilerindeki yaşa bağlı farklılıklar, genç öğrencilerin dayanıklılık ve problem çözme stratejileri geliştirmede ek destekten yararlanabileceklerini göstermiş olabilir. Akademik danışmanlar ve öğretim üyeleri, genç öğrencilerin karşılaştıkları akademik zorluklara uyum sağlamalarına yardımcı olacak kaynaklar sunmayı veya rehberlik yapmayı düşünebilir. Ayrıca, akademik programlar arasındaki farklılıklar, her alanın benzersiz akademik taleplerini ve zorluklarını ele alan programa özgü müdahalelere olan ihtiyacı vurgulamaktadır. Akademik desteğin çeşitli programlardaki öğrencilerin özel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlanması, spor bilimleri fakültesi genelinde akademik öz-yeterliliğin artmasına katkıda bulunabilir.

SONUÇ

Sonuç olarak, bu çalışmanın sonuçları spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterliklerini şekillendirmede cinsiyet, yaş ve akademik programın önemini vurgulamaktadır. Özellikle cinsiyet farklılıkları, erkek öğrencilerin başa çıkma, çaba gösterme ve planlama konusunda daha yüksek öz-yeterlik sergilediklerini, yaş ve akademik programın ise akademik öz-yeterliğin farklı boyutları üzerinde farklı etkileri olduğunu göstermektedir. Ancak sınıf düzeyi öz-yeterliği önemli ölçüde etkilememektedir. Bu bulgular, özellikle kız öğrenciler ve genç öğrenciler için akademik öz yeterliliği artırmak için hedefe yönelik desteğe ve özel müdahalelere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bu faktörleri daha derinlemesine araştırmak ve akademik öz yeterliliği artırmak için tasarlanan müdahalelerin potansiyel uzun vadeli etkilerini incelemek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Etik Onay İzin Bilgileri

Ethics Committee: Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Protocol/Number: 2025/06

KAYNAKÇA

- Atasoy, B., & Kunter, F. Ö. (2005). Küreselleşme ve spor. *Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 11-22. <https://doi.org/10.19171/uefad.1495955>
- Bandura, A. (1997). Self efficacy: The exercise of control. W. H. Freeman.
- Bandura, A. (2002). Growing primacy of human agency in adaptation and change in the electronic era. *European Psychologist*, 7(1), 2-16. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.7.1.2>
- Betz, N. E., & Hackett, G. (1981). The relationship of career-related self-efficacy expectations to perceived career options in college women and men. *Journal of Counseling Psychology*, 28(5), 399–410. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.28.5.399>
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çağlarımak Uslu, N., & Uslu, A. (2004). Değişen dünyada spor endüstrisinin gelişimi ve spor endüstrisinin ekonomik etkileri, 10th Ichber sd. Europe Congress The TSSA 8th. Internationa Sport Science Congress.
- Dalbudak, I., Yilmaz, T., & Yigit, S. (2020). Nomophobia levels and personalities of university students, *Journal of Education and Learning*, 9(2), 166-178. <https://doi.org/10.5539/jel.v9n2p166>
- Doğu, A. (2013). *Yakın dönem gençlik ve spor politikalarının değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Durdukoca, F. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 69-77.
- Gençer, E. (2020). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yaklaşımları Çerçevesinde Din Eğitimi Biliminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler. *Kırıkkale Üniversitesi Kalemname Dergisi*, 5(9), 182–219.
- George, D., & Mallery, P. (2014). IBM SPSS for Windows 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (14a ed.) New York. 1-388.
- Kandemir, M. (2010). *Akademik erteleme davranışına bir model*, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi
- Khalidi, M. A. (2013). Natural categories and human kinds: Classification in the natural and social sciences. Cambridge: Cambridge University Press.
- Law, B., ve Hall, C. (2009). Observational learning use and self-efficacy beliefs in adult sport novices, *Psychology of Sport and Exercise*, 10(2), 263-270, <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2008.08.003>
- Martens, R., Burton, D., Vealey, R.S., Bump, L.A., & Smith, D.E. (1990) Development and Validation of the Competitive State Anxiety Inventory-2 (CSAI-2). In: Martens, R., Vealey, R.S. and Burton, D., Eds., *Competitive Anxiety in sport*, Human Kinetics, Champaign, 117-190.
- Millburg S. N. (2009). The effects of environmental risk factors on at-risk urban high school students academic self-efficacy, Thesis Of Doctorate, University Of Cincinnati Ohio.

- O'Brien, K. M., Dukstein, R. D., Jackson, S.L., Tomlinson, M. J., & Kamatuka, N. A. (1999). Broadening career horizons for students in at-risk environments. *Career Development Quarterly*, 47, 215–229. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1999.tb00732.x>
- Oğuz, A. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlik inançları. VIII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, 21-23, Osmangazi Üniversitesi Eskişehir.
- Özdemir, A., Aydın, N. & Akar Vural, R. (2009). Çevre eğitimi öz yeterlik algısı üzerine bir ölçek geliştirme çalışması, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 1-8. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1397231>
- Pekel, A. (2016). *Spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerinin akademik öz yeterlikleri ve üniversite yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi
- Pintrich, P.R., & De Groot, E.V. (1990). Motivational and self-regulated learning components of classroom academic performance. *Journal of Educational Psychology*, 82(1), 33-40. <https://doi.org/10.1037/edu0000916>
- Savtekin, N. G., (2023). *Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının sosyal öz yeterlikleri ile liderlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi.
- Searle, J. R . (1995). The construction of social reality. Penguin Books.
- Shyu, H., & Huang, L. (1999). The Relation of Academic Self-efficacy to Academic Out comes for Senior High School Students. *Journal of Educational Psychology*, 22(2), 267-294. <https://doi.org/10.1037/edu0000916>
- Şahin A. E. (2004). Öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5(58), 58-62
- Şahin, S., Kızılet, A., & Bastık , C. (2011). Küreselleşme sürecinde güreşteki değişimin dinamikleri, *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 16-29. <https://doi.org/10.62425/rses.1495571>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics. *Pearson Education Limited*.
- Telef, B. B., & Karaca, R. (2012). Çocuklar için öz yeterlik ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 169-187. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1397231>
- Ural, A. & Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Wolfe, J. B., & Betz, N. E. (2004). The relationship of attachment variables to career decision-making self-efficacy and fear of commitment. *The Career Development Quarterly*, 52(4), 363–369. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2004.tb00952.x>
- Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayınları.
- Zeldin, A., & Pajares, F. (2000). Against the Odds: Self-Efficacy Beliefs of Women in Mathematical, Scientific And Technological Careers. *American Educational Research Journal*, 37(1), 215-246. <https://doi.org/10.3102/00028312241308548>
- Zimmerman B. J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Journal of Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 82-91. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2011.11.001>

KAYNAK GÖSTERİMİ

Tan, Ç., Batmaz, H.Ç., Zirek, O., & Karadağ, M. (2025). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi - USEABD*, 12(2), 151-159. <https://doi.org/10.18826/useabd.1691851>